

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

مخاطرات اقتصاد بین الملل

در سال ۲۰۱۹

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: تهمینه بختیاری

۱	مقدمه	۱
۱	مفهوم امنیت اقتصادی	۱
۲	جنگ تجاری میان چین و آمریکا	۲
۲	تهدیدات آمریکا علیه امنیت اقتصاد جهانی	۲
۳	توافقنامه‌های تجاری	۳
۴	جدول زیر نشان دهنده مهم‌ترین سناریوها درباره مخاطرات اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۹ است.	۴
۴	نتیجه‌گیری	۴

■ مقدمه

در سال ۲۰۱۹، مخاطرات اقتصادی مهم جهان را تهدید خواهد کرد. بخشی از این تهدیدات، ناشی از کاهش نرخ رشد اقتصادی و بحران‌های اقتصادی و بخشی دیگر نیز به دلیل تهدیدات ژئوپلیتیک از آمریکای لاتین تا آفریقا و منطقه غرب آسیا است. در هر دو بخش این تهدیدات، آمریکا به دلیل تحریم گسترده اقتصادی تقریباً نیمی از مردم جهان، به راه انداختن جنگ ارزی و تعرفه‌ای با چین و اتحادیه اروپا و همچنین تهدید به حمله نظامی علیه برخی کشورها، نقش کانونی را در این مخاطرات دارد. در دوره ترامپ عملاً امنیت اقتصادی در جهان تهدید شده است و هم دولت‌ها و هم ملت‌ها در یک بیم و نگرانی جدی به سر می‌برند. در این پژوهش مخاطرات اقتصادی بین‌الملل در سال ۲۰۱۹ با نگاهی به امنیت اقتصادی بررسی می‌شود.

■ مفهوم امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی به معنای توانایی حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه با تامین کالاها و خدمات مورد نیاز از طریق عملکرد داخلی و حضور در بازارهای بین‌المللی است. امنیت زیست محیطی به معنای حفظ و گسترش دسترسی مداوم به منابع طبیعی است که برای حفظ حیات شهروندی و روند عادی زندگی آن کافی باشد. تهدید امنیت هویت اقتصادی با استفاده از روش‌ها و ابزارهای اقتصادی انجام می‌شود. این نوع تهدید به عنوان جایگزین تهدید نظامی و ماقبل آن استفاده می‌شود که رایج‌ترین آن، تحریم‌های اقتصادی، بازرگانی و مالی، تخریب منابع مالی و کاهش منابع ارزی است. امنیت اقتصادی، یکی از وجوه اصلی امنیت محسوب می‌شود. به این معنی که کل بازیگران یا کنشگران اقتصادی، فارغ از هر نوع ترس، عدم اطمینان، عدم امید، عدم اعتماد، بی‌ثباتی و نیز فارغ از انواع تهدیدهای روحی‌روانی، اقتصادی، سیاسی و نظامی با منشأ داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی به فعالیت اقتصادی مستمر می‌پردازند و از ثمره فعالیت‌های تولیدی، توزیعی یا خدماتی خود بهره‌مند می‌شوند. یک جامعه را زمانی می‌توان از لحاظ اقتصادی ایمن دانست که ثبات در آن جامعه وجود داشته باشد و خانوارها و بنگاه‌ها به عنوان مهم‌ترین نهادهای اقتصاد و بازار بتوانند در محیط رقابتی سالم به بهینه‌سازی رفتار خود بپردازند. در حوزه امنیت اقتصادی، بدون شک، تهدید اقتصادی، سخت‌ترین و پیچیده‌ترین تهدیدات در چارچوب امنیت ملی است.

در ذیل تعدادی از مخاطرات بزرگ اقتصادی در جهان در سال ۲۰۱۹ آورده می‌شود:

■ جنگ تجاری میان چین و آمریکا

برخی رسانه ها از احتمال بروز جنگ تجاری میان چین و آمریکا در سال ۲۰۱۹ خبر می دهند. هر چند در ماه فوریه، دولت آمریکا اعلام کرد، افزایش تعرفه ها بر ۲۰۰ میلیارد دلار از کالاهای آمریکایی به حالت تعلیق درآمده است اما بسیاری از کارشناسان، این کاهش تنش را موقتی توصیف کردند. کمیسیون بررسی مخاطرات امنیتی و اقتصادی چین علیه آمریکا گزارش داد، مخاطرات اقتصادی چین علیه آمریکا در سال ۲۰۱۹ عبارتند از تهدیدات در زنجیره تامین فن آوری، توسعه حوزه نظامی چین و تلاش های این کشور برای تضعیف تحریم ها علیه کره شمالی.^۲ در گزارش بلومبرگ، احتمال تبدیل شدن چین به قدرت اول جهانی نیز به عنوان یک تهدید مطرح شده است.^۳ با وجود اینکه پس از دیدار سران چین و روسیه در حاشیه اجلاس گروه بیست و نه در بوئنوس آیرس در دسامبر ۲۰۱۸، برخی از احتمال فروکش کردن اختلافات میان چین و آمریکا خبر دادند، اما به نظر می رسد همه چیز مقطعی و ناپایدار است و هر لحظه امکان شعله ور شدن مجدد جنگ تجاری میان واشنگتن و پکن وجود دارد. صندوق بین المللی پول در گزارش خود درباره بزرگترین مخاطرات اقتصاد جهان در سال ۲۰۱۹، احتمال جنگ تجاری میان ترامپ و پکن را بسیار خطرناک توصیف کرده است. در این گزارش همچنین بریزگیت بدون توافق یا خروج سخت انگلیس از اتحادیه اروپا را دومین مخاطره برای اقتصاد جهان توصیف کرد.^۴

■ تهدیدات آمریکا علیه امنیت اقتصاد جهانی

ایالات متحده آمریکا در حال حاضر بزرگترین منبع تهدید امنیت اقتصادی در سراسر جهان شناخته می شود. مخاطرات امنیت اقتصادی که آمریکا برای کشورهای دیگر به وجود آورده است، برخی اوقات در یک مدار ۳۶۰ درجه به خود دولت آمریکا باز می گردد که در این زمینه می توان به بدهی ۲۲ هزار میلیارد دلاری دولت فدرال، کسری بودجه های مداوم که در دوره ترامپ منجر به بروز طولانی ترین تعطیلی دولت فدرال شد، فقر و توزیع ناعادلانه ثروت و قدرت، بیکاری گسترده در برخی ایالات و بی خانمانی از نتایج سیاست های اقتصادی آمریکاست که در نهایت خود این کشور نیز از آن متاثر می شود. ایجاد رعب و ترس از آینده اقتصادی از طریق رسانه، اعمال تحریم ها، تعرفه های تجاری، تدابیر حمایت گرایانه، حمله به نهادهای اقتصادی و تلاش برای مذاکره مجدد در توافقنامه های تجاری از مهم ترین این تهدیدات است. سیاست های اقتصادی و تجاری ترامپ بویژه شعار اول آمریکا حاکی از اتخاذ سیاست های حمایت گرایانه است که

۱ - <https://theurbandeveloper.com/articles/the-top-10-risks-to-the-global-economy-2019>

۲ - <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/>

۳ - <https://www.bloombergquint.com/politics/governments-behaving-badly-political-risks-to-growth-in-2019#gs.yybJHgDb>

۴ - <https://www.theguardian.com/business/2019/jan/21/imf-brexit-trump-trade-war-china-world-economic-outlook>

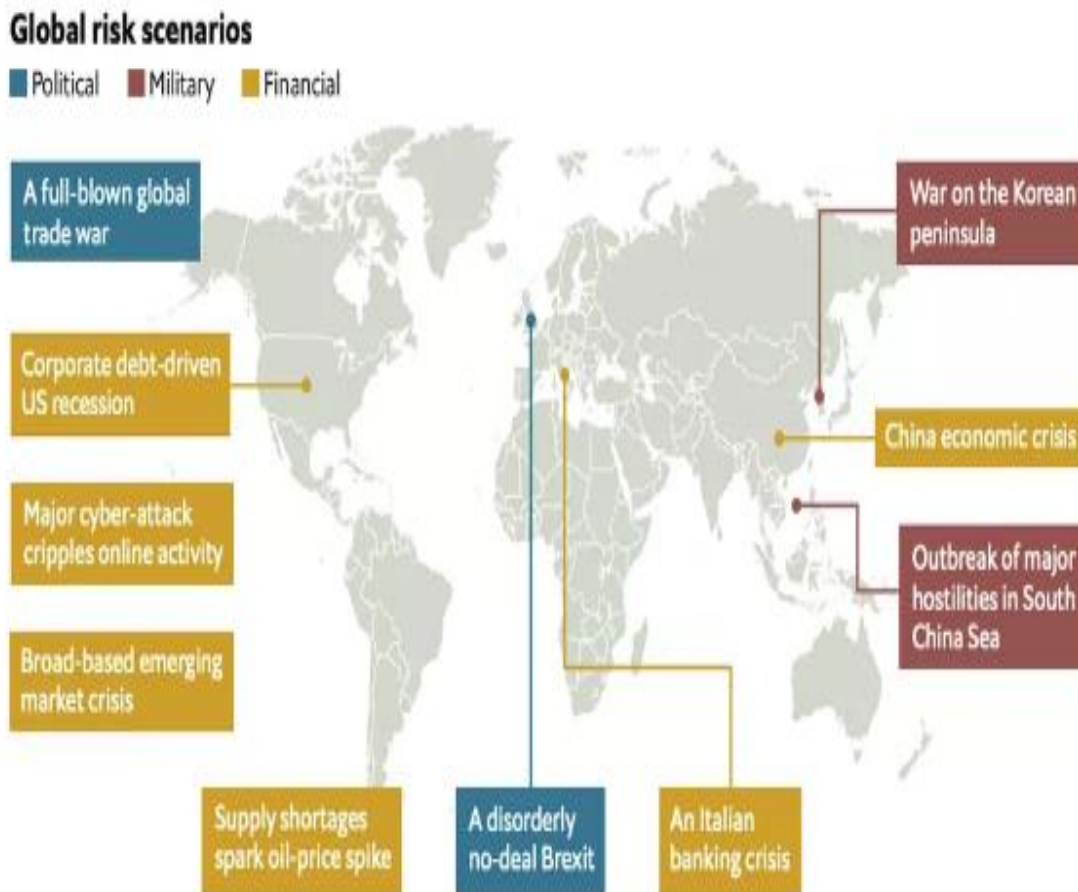
امنیت هویت تجارت و اقتصاد جهان را به شدت تهدید می‌کند. این اقدامات و افزایش تعرفه‌ها به مثابه سمی در کالبد سازمان‌های اقتصادی جهان نظیر تجارت جهانی است که ترامپ در مدت دو سال ریاست جمهوری خود، بارها به این اقدام مبادرت کرده است. این در حالی است که آمریکا در ۲۵ سالی که از عمر سازمان تجارت جهانی می‌گذرد، همواره نقش رهبری این سازمان و به نوعی خالق آن محسوب می‌شده است. در هشتم مارس ۲۰۱۸، دونالد ترامپ تعرفه‌های جدید گمرکی بر واردات فولاد و آلومینیوم را تصویب کرد. براساس این قانون، واردات فولاد از سراسر جهان به آمریکا مشمول تعرفه معادل ۲۵ درصد و آلومینیوم، ده درصد خواهد بود. ترامپ برای توجیه این اقدام خود به کد ۲۳۲ قانون ۱۹۶۲ استناد می‌کند که براساس آن اعمال تعرفه‌ها به منظور حفاظت از امنیت ملی مجاز دانسته شده است. این تصمیم کاخ سفید با واکنش‌های شدیدی از سوی اروپایی‌ها، کانادا و حتی چین مواجه شد. در برخی رسانه‌ها، این اقدام دولت آمریکا را آغاز جنگ تجاری علیه جهان نامیدند. بعد از آنکه ویلبر راس، وزیر بازرگان آمریکا، شامگاه دهم ماه می از آغاز رسمی اعمال تعرفه‌ها خبر داد، ژان کلود یونکر، رئیس کمیسیون اروپا آن را روز بسیار بدی برای دنیای تجارت توصیف کرد و وعده داد که این اقدام آمریکا را تلافی خواهد کرد. ترامپ نه تنها امنیت هویت و بقای سازمان تجارت جهانی، گروه بیست و دیگر نهادهای اقتصادی بین‌المللی را تهدید کرده است، بلکه در داخل این کشور نیز برخی فدرال رزرو را در خطر می‌بینند.

■ توافقنامه‌های تجاری

آمریکا در دوره ترامپ بسیاری از توافقنامه‌های تجاری از جمله پیمان تجارت فرآ‌اتلانتیک و توافقنامه نفتا را تهدید کرده است. در سی ام سپتامبر سال ۲۰۱۸، ترامپ اعلام کرد، یو اس ام سی ای (USMCA) جایگزین نفتا خواهد شد که ۲۵ سال پیش میان سه کشور امضا شده بود. به گفته چاد باون یکی از کارشناسان اندیشکده اقتصاد بین‌الملل پترسون، فهرستی که رئیس جمهور برای تغییرات در نفتا داده بود، تمایل او برای ایجاد موانع و حمایتگرایی را به طور کامل آشکار می‌کرد.

احتمال رکود اقتصادی در چین، به راه افتادن یک جنگ تجاری فراگیر در جهان، احتمال رکود اقتصادی در آمریکا، حملات سایبری که فعالیت مشاغل آن لاین را با اختلال جدی مواجه می‌کند، احتمال کمبود نفت به دلیل تشدید بحران در کشورهای نفت خیز، بریگزیت بدون توافق، بحران بانکی و مالی در ایتالیا، احتمال تشدید مناقشات در دریای جنوبی چین و جنگ در شبه جزیره کره مهم ترین مخاطرات اقتصادی ارزیابی شده در سال ۲۰۱۹ است.

– جدول زیر نشان دهنده مهم‌ترین سناریوها درباره مخاطرات اقتصادی جهان در سال ۲۰۱۹ است.

■ نتیجه‌گیری

آمریکا در حالی امنیت اقتصادی سراسر جهان را تهدید می‌کند که برخی اثرات و پیامدهای آن در آمریکا نیز قابل مشاهده است. از زمان پیروزی ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری، میزان تحریم‌های اولیه و ثانویه علیه کشورهای جهان مضاعف شده است. همچنین اعمال تعرفه‌های تجاری و اتخاذ سیاست‌های حمایت‌گرایانه علیه بسیاری از کشورهای جهان، اقتصاد جهانی به مخاطره افتاده و البته اقتصاد داخلی آمریکا نیز از این سیاست‌ها متضرر شده، ضمن اینکه آینده اقتصاد جهانی را نیز تهدید کرده است.